

Täysistunto

Keskiviikko 20.5.2026 klo 14.00—21.38

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 189/2025 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 189/2025 vp

Hallituksen esitys HE 27/2026 vp

Lakialoite LA 6/2023 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2026 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 7/2026 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Kaarisalo. — Antteeksi, täällä taisi olla vielä edellisen kohdan lista näkyvissä. Nyt vasta siirtyi seuraavaan. — Edustaja Lyly.

Keskustelu

19.40 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Olisi edustaja Kaarisalokin voinut tulla puhumaan tähän, mutta minä nyt pääsin. Kiitoksia. — Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on puhuttu paljon hyvinvointialueitten rahoituksesta ja toiminnasta, ja tässä meillä on taas jälleen yksi esitys sen osalta. Tämän lakiesityksen tarkoituksena on helpottaa hyvinvointialueitten tilannetta, joka on vaikea. Hyvinvointialueitten käynnistymistä seuranneita alkuvuosia ovat leimanneet monet riippumattomat haasteet, kuten korkea inflaatio, sotealan palkkaratkaisut ja muut asiat, jotka heijastuvat hyvinvointialueitten kehitykseen ja rahoitukseen. Monasti olemme täällä puhuneet, että tämä rahoituksen ennustettavuus pitäisi saada paremmalle tasolle.

Rahoituksesta on puhuttu monasti, ja me olemme esittäneet, että tämä alijäämän kattamisajan lisäaika olisi pitänyt antaa jo syksyllä 2023. Se oli liian tiukka siitä lähtiessään, ja nyt siellä on jouduttu aika moniin lyhytnäköisiin sopeutustoimiin sen vuoksi, että tämä alijäämän kattaminen 26 loppuun mennessä olisi pitänyt saada tehtyä. No, nyt näyttää siltä, että 11 alueella on kohtalaiset mahdollisuudet kattaa tämä alijäämä määräajan puitteissa ja loppuilla yhdeksällä alueella alijäämän kattaminen tulee olemaan erittäin vaikeaa.

Alijäämän pidentämisen esitys on tässä oikeansuuntainen, mutta pidentäminen on sillä tavalla puutteellinen, että kaikki hyvinvointialueet eivät saa mahdollisuutta esityksen mukaisesti lisäaikaan, vaikka sitä tarvitsisivat. Uudistuksilla hyvinvointialueet ovat hyvin voimakkaasti hillinneet kustannusten kehitystä, ja nyt näyttää, että kustannusten kehitys on ol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

lut viimeisinä vuosina vähän yli yhden prosentin, 1,3 prosenttia taisi olla viimeksi. Eli me olemme hyvinvointialueilla tehneet paljon töitä, ja nyt on kysymys siitä, miten me jatketaan tästä niin, että pystytään palvelut ja rahoitus kaiken kaikkiaan turvaamaan.

Hyvinvointialueet ovat käynnistäneet toimintansa myöskin hyvin erilaisista lähtökohdista. Osa on palvelutasoon ja muuhun tehnyt uudistuksia ennen tätä hyvinvointialueuudistusta, ja minkälainen kustannusten nousun rakenne tai palkkaharmonisointi niissä on ollut, kaikki ovat vaikuttaneet siihen tilanteeseen.

Hallituksen tämä esitys täydennettynäkin on riittämätön. Sopeutuksen toteutettavuuden ja vaikutusten realistinen arviointi edellyttää riittävää aikajännettä. Liian lyhyt sopeutusaika edellyttäisi monella hyvinvointialueella erittäin voimakkaita ja nopeita toimenpiteitä, mikä lisäisi merkittävästi riskiä palvelujen järjestämistä toteutumiseksi. Alueille on varattava kohtuullinen aika reagoida myös rahoitusjärjestelmässä aiheutuviin äkillisiin vuosittaisiin muutoksiin. Esityksellä tulisi turvata kaikille hyvinvointialueille lain edellyttämät toimintaedellytykset. Siksi katsomme, että soteuudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi kaikille hyvinvointialueille tulisi mahdollistaa lisäajan hakeminen alijäämän kattamisvelvollisuuteen ja määräaikaa tulisi pidentää vuoden 2030 loppuun saakka.

Sen vuoksi esitämme vastalauseen 1 perusteella, että lakiehdotuksen 115 a §:n 2 momentti poistetaan ja 1 momenttia muutetaan, ja sitten täällä on vastalauseen mukainen lakiesitys muutosehdotuksineen. Eli vastalauseen 1 mukaisesti ehdotan tätä. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

19.45 **Juha Hänninen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen ydin on yksinkertainen: turvallinen arki kuuluu jokaiselle suomalaiselle. Se tarkoittaa, että sairaalaan pääsee, hoito toimii ja järjestelmä kestää. Hyvinvointialueiden tämänhetkinen tilanne osoittaa, että ilman korjausliikettä näin ei tapahdu. THL:n arviossa nähdään, että hoitoonpääsy, hoidon jatkuvuus ja potilasturvallisuus vaihtelevat alueittain merkittävästi. Meidän tehtävämme on tehdä kaikkemme, jotta jokaisella alueella erikoissairaanhoidon ja ikääntyneiden palvelujen jonot sekä mielenterveyspalveluiden pullonkaulat saadaan korjattua.

Arvoisa puhemies! Tässä tilanteessa edessämme on välttämätön ja vastuullinen korjausliike. Käsiteltävänä oleva esitys ei muuta periaatetta, että hyvinvointialueen on katettava alijäämänsä, mutta se antaa niille alueille, jotka muuten eivät pystyisi noudattamaan lakia vaarantamatta palveluja, mahdollisuuden lisäaikaan alijäämän kattamisessa. Tiedämme hyvin, kuinka ratkaisevaa tämä on potilasturvallisuudelle. Vaihtoehto ei voi olla se, että lain vuoksi ihmisiä jäisi hoitamatta niillä alueille, joilla hyvinvointialueuudistus vielä hakee uutta järjestystä. Tämä säädösmuutos mahdollistaa hallitun hyvinvointialueiden kustannusten kasvun taittamisen eikä aja hallitsemattomia sopeuttamisia alueille.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys tukee myös taloudellista realismia. Antamalla alueille lisäaikaa alijäämiensä kattamiseen, haluamme antaa niille työrauhan toteuttaa omaa sopeutussuunnitelmaansa ennen mahdollisia raskaampia valtionohjaustoimia. Samalla esitys kannustaa edelleen vahvasti terveyspalvelujen uudistamiseen. Ne alueet, jotka ovat jo tehneet rakenneuudistuksia, omalääkärimallia vahvistaneet ja hillinneet kustannusten kasvua, hyötyvät siitä, että järjestelmä ei rankaise varhaisia uudistajia, vaan tukee realistista aikajännettä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

Arvoisa puhemies! Tämä on ennen kaikkea turvallisen arjen laki. Se varmistaa, että terveyspalvelujen jatkuvuus ei katkea, potilasturvallisuutta ei murenneta eikä taloutta korjata hätäjarrulla. Meillä ei ole varaa ajautua tilanteeseen, jossa laajat sopeutukset kohdistuisivat juuri niihin palveluihin, jotka ovat suomalaisille kaikista tärkeimpiä.

Taloutta on korjattava kulujen kasvun hillitsemisen kautta maltillisesti ja vakaasti. Tavoite on selvä: rakennamme ja korjaamme nyt teidän siellä oppositiossa valitsemaanne järjestelmää sellaiseksi, joka kestää yhteiskuntamme muuttuvat rakenteet. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi poissa. — Edustaja Kaarisalo.

19.48 Riitta Kaarisalo sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä olevan esityksen keskeisenä sisältönä on tosiaan antaa hyvinvointialueille tietyissä tapauksissa mahdollisuus kattaa kertyneitä alijäämiä voimassa olevaa lainsäädäntöä pidemmän ajan kuluessa. Tämän ehdotetun sääntelyn mukaan valtiovarainministeriö voisi sitten tietyin edellytyksin myöntää mahdollisuuksia kattaa alijäämiä vuoden 2027 ja 2028 loppuun mennessä niille hyvinvointialueille, joilla se on välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi. Lähtökohtaisesti ajatus tämän lainsäädännön tavoitteista on erittäin kannatettava, siis se, että sillä pyritään konkreettisesti helpottamaan hyvinvointialueiden tilannetta, joka tiedetysti ja tunnetusti on ollut hyvin vaikea näinä ensimmäisinä vuosina hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymisen jälkeen. Tässäkin talossa on paljon puhuttu niistä syistä, jotka niihin vaikeuksiin ovat johtaneet, ja täällä jo edustaja Lyly toikin esille esimerkiksi nämä: hoiva- ja hoitohenkilöstön hyvin ansaittu palkkaratkaisu, toisaalta sitten tämä aivan valtava kustannusten nousu, mikä inflaation kasvusta aiheutui, ja sitten toisaalta se koronan perintönä jäänyt hoiva- ja hoitovelka.

Oikeastaan näistä hyvinvointialueiden alkuvaikeuksista huolimatta alueet ovat nyt joutuneet näiden mittavien leikkausten ja tämän liian kireän aikataulun takia tekemään myös hyvin lyhytnäköisiä sopeutustoimia, ja kysymyksenä on nimenomaan se, pystytäänkö ylipäätään palveluja enää tuottamaan tämän nykyisen lainsäädännön puitteissa. Mielestäni ehkä tällä hetkellä se suurin yksittäinen ongelma on siinä, että tällä hetkellä Suomessa hyvinvointialueet eriytyvät hyvin voimakkaasti, ja se tarkoittaa sitä, että erityisesti kansalaisten kokemat terveyserot, se kuilu, uhkaavat nyt revetä todella vakavalla tavalla, ja samalla myös sitten vaarantuu suomalaisten ihan perusoikeuksien toteutuminen, mitä näitten palvelujen saatavuuteen tulee. Tämä on ehkä se suurin yksittäinen kysymys ja ongelma, johon meidän on kyettävä löytämään ratkaisut, koska tämä nykytilanne on kestävä.

Ehkä ensimmäinen kritiikki nyt sitten tätä lakiesitystä kohtaan liittyy siihen, että tähän ei ensinnäkään kosketa kaikkia alueita. Sitten kun otetaan huomioon se tosiasia, että meillä on tällä hetkellä Suomessa sellaisia hyvinvointialueita, joissa tilanne on äärimmäisen haastava, ja pakko on esimerkkinä mainita Keski-Suomi, jossa on tehty hyvin mittavia leikkauksia ja säästötoimenpiteitä, mutta siitä huolimatta kertynyttä alijäämää on noin 300 miljoonaa. Vaikka tällä hetkellä lähdetäisiin ajatuksesta, että tämän vuosikymmenen loppuun mennessä nämä alijäämät saataisiin katettua, niin se merkitsee siitä huolimatta noin 50 miljoonan euron vuosittaista leikkausta, ja on ihan relevantti kysymys pohtia myös sitä, voidaanko tätä ylipäätään pitää realismina ottaen huomioon, että meillä on kuitenkin perustuslain turvaamat oikeudet tässä yhteiskunnassa. Tähän yhteyteen on todettava myös se, että on tietenkin erittäin hyvä, että nytten tätä rahoituslakia pyritään korvaamaan, mutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

ikävä kyllä sekään ei nyt näillä erityisillä alueilla näitä erityisiä ongelmia kykene korjaamaan, ja tämä koskee myös sitten Keski-Suomea.

Mutta ehkä se keskeinen lopputulema nyten sen jälkeen, kun tämä esitys tuolla sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa on ollut, että ensinnäkin tällä esityksellä tulisi turvata kaikille hyvinvointialueille lain edellyttämät toimintaedellytykset, ja sen takia nimenomaan kaikille hyvinvointialueille tulisi mahdollistaa tämän lisäajan hakeminen alijäämän kattamisvelvollisuuteen. Tätä määräaika tulisi pidentää nyt sinne 2030-luvun loppuun saakka sen sijaan, että tämä oikeus päättyisi kahden vuoden kuluttua. Tällaisenaan tätä ei mielestäni voi hyväksyä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Hanna.

19.54 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Keskustan valiokuntaryhmä pitää kyseenä olevaa esitystä oikeasuuntaisena, mutta samalla pidämme sitä kyllä aivan riittämättömänä, ja ennen kaikkea se on hyvinvointialueita eriarvoistava.

Hyvinvointialueitten alijäämät ovat syntyneet pääasiassa hyvinvointialueista riippumattomista syistä. Ne liittyvät tähän uudistuksen käynnistysvaiheeseen, rahoitusjärjestelmän epätarkkuuksiin sekä myös poikkeuksellisiin kriisiolosuhteisiin, ja myös alkurahoitus oli alimitoitettu. Tässä tilanteessa lisäajan myöntäminen on todellakin tärkeää. Tämä mahdollistaisi paljon hallitumman siirtymän hyvinvointialueille ja ennen kaikkea suunnitelmallisen taloudenpidon ja jatkuvuuden.

Suurena riskinä näemme myös valiokuntaryhmässä sen, että mikäli jatkoaikaa ei tule vähintään sinne vuoden 2030 loppuun asti, niin hyvinvointialueille tulee suuri riski ajautua arviointimenettelyyn. Tämä taloudellinen arviointimenettely käytännössä tarkoittaisi sitä, että hyvinvointialue ei pystyisi itse päättämään omista asioistaan ja päätösvalta menisi valtiovarainministeriölle. Kun tiedämme valtiovarainministeriön rahanpidon ja taloudellisen tilanteen, niin siellä myös varmasti pidettäisiin kiinni tästä päätösvallasta. Valtiovarainministeriössähän ei ole sote-osaamista, joten tässä on myös riski, että silloin mennään eurot edellä eikä ihminen edellä.

Tästä oikeastaan voisi varoittavana esimerkkinä ottaa myös Lapin hyvinvointialueen tilanteen. Valtiovarainministeriöhän haastoi hiljattain Lapin hyvinvointialueen oikeuteen, koska se muutti arviointiryhmän päätöstä sopeuttamisen kohteista. Tämä on meidän mielestä se kauhuskenaario, mihin saatetaan sitten joutua, jos tähän arviointimenettelyyn lähdetään laajemmin eri hyvinvointialueitten kohdalla.

Keskustan valiokuntaryhmä pitää kestävämmänä, mikäli valtiovarainministeriölle keskitetään päätösvalta alijäämien kattamisajan pidentämisestä ja arviointimenettelyyn joutumisesta sekä sopeutustoimista. Kohteenahan ovat aina sotepalvelut ja ennen kaikkea ihmiset ja sotealueen työntekijät, ja tämä puheena oleva esitys on jälleen yksi askel väärään suuntaan, yksi askel lisää keskittämisen suuntaan ja ministeriön johtamiseen. Tämä vaarantaisi sotepalvelut, ja se myös rapauttaisi ihmisten luottamusta julkisiin sotepalveluihin.

Me olemmekin esittäneet ja ehdottaneet, että hyvinvointialueiden alijäämien kattamisaikaa pidennettäisiin enintään vuoden 2030 loppuun saakka sellaista hakeville, ja yhdenkään hyvinvointialueen päämäärä ei ole varmasti olla kattamatta näitä alijäämiä. Kaikilla hyvinvointialueilla on tahtotila kattaa ne alijäämät, ja eivät ne halua niitä roikottaa myöskään taseessa vuodesta toiseen. Me todellakin keskustassa luotamme hyvinvointialueen päättä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

jiin. Siellä on osaamista, tietoa, sen alueen tilanteista, ei todellakaan pelkästään ministeriössä.

Me olemme keskustassa jättäneet vastalauseen tähän, ja esitänkin keskustan vastalauseen 2 mukaisia pykälämuutosesityksiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen.

19.57 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä tilanne, joka meidän sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä tällä hetkellä on, sehän on vakava. Siinä on toki moni asia mennyt parempaan suuntaan, ja hyvä niin, mutta tosiasiassahan tämä hyvinvointialueiden hyvin jakautunut taloustilanne johtaa ja on johtanut piilopriorisointiin. Siis se on johtanut siihen, että tietyillä alueilla ihmiset saavat tietyt peruspalvelut helpommin kuin toisilla, puhuttiinpa sitten vaikka tehostetun hoiva-asumisen paikasta tai muista palveluista. Tämähän ei vastaa ollenkaan sitä henkeä, jota perustuslain säännökset myös Suomen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmältä edellyttävät.

Kuten tässä edellä edustaja Räsänen sanoi, tässä hallituksen esityksessä on oikea tavoite ja tämä on oikeansuuntainen, mutta keskeinen ongelmahan tässä on nyt nimenomaan se, ettei tätä alijäämän kattamisajan pidennystä myönnetä automaattisesti tai hakemuksesta, niin kuin meidän mielestä sen pitäisi tulla, niille hyvinvointialueille, jotka sitä kaikista kipeimmin tarvitsisivat.

Tässä oli jo edellä esillä esimerkiksi Keski-Suomen ja Lapin hyvinvointialueiden tilanne ja nämä rahoitusjärjestelmän pohjana ja tarvekertoimen pohjana olevat diagnoositiedot, jotka lähtökohtaisesti ovat esimerkiksi Keski-Suomen hyvinvointialueen rahoitustasoa vääristäneet jo alusta alkaen. Kun ikään kuin tämä pohja jo alusta lähtien lähti vääriä uralle, alijäämä kasvoi voimakkaasti. Siis kyse oli käytännössä siitä, että saatiin rahoitusta vääriillä perusteilla ja saatiin rahoitusta liian vähän suhteessa siihen, mikä väestön todellinen palvelutarve oli, ja siis hyvinvointialueista johtumattomista syistä. Tämä tietysti olisi pitänyt korjata mielellään jo aikaisemmin ja jollakin muulla tavalla, mutta mielestäni jo tämä pelkästään perustelisi sen, että tälle alijäämän kattamisajalle tulisi myöntää pidennys hakemuksesta.

Haluan nostaa vielä yhden asian, joka tässä ei ole juurikaan ollut viime aikoina keskustelussa, nimittäin tämä lakisäätäinen lisärahoitus, johonka hyvinvointialueilla on oikeus. Silloin kun tätä lainsäädäntöä edellisellä vaalikaudella laadittiin, perustuslakivaliokunta totesi, että tämän lisärahoituksen peruspalvelujen turvaamiseksi pitää olla enemmänkin kuin automaatio kuin että sitä anellaan. Nythän sitä ei ole toistaiseksi ainakaan viimeisimpien omien tietojeni mukaan yksikään hyvinvointialue saanut, vaikka isoja vaikeuksia näitä palveluita on useilla järjestää.

Eli toivoisin, että tässä nyt palattaisiin sille linjalle, jossa oikeasti halutaan taata joka ikiselle kansalaiselle riittävät palvelut riippumatta siitä, millä hyvinvointialueella hän sattuu asumaan. Hyvinvointialueet tekevät kyllä parhaansa.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan edustaja Räsänen tekemää muutosehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontu.

20.00 Mauri Kontu kesk: Arvoisa puhemies! Tässä tulee toistoa Räsänen ja Honkosen hyviin kannanottoihin keskustan näkemyksestä tähän lakiin. — Tämä lakihan on erittäin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

merkittävä, ja sitä oli valmisteltu yli 20 vuotta ennen kuin se viime hallituksessa ja eduskunnassa hyväksyttiin. Itse tulen tuolta Varsinais-Suomesta, missä hyvinvointialueen, Varhan, alkulähtökohta oli todella kieltämättä hyvin hankala, sillä kokoomus jostain syystä, niin kuin ilmeisesti myöskään eduskunnassa, ei uskonut tämän lain läpimenoa ja sitä vastustettiin myös Varsinais-Suomessa voimakkaasti. Tästä huolimatta kuitenkin saimme nämä asiat jotenkin mallilleen.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue koostuu 23 000 työntekijästä, ja liikevaihto on 2,3 miljardia, Suomen suurimpia, ja siellä it- ja atk-järjestelmiä taisi olla 30—40, ja ne piti sitten jollain tavalla saada järjestykseen kymmenessä kuukaudessa. Itse kun olen yrittäjä koko ikäni ollut, niin väitän, ettei Suomessa ole yhtään yritystä, joka koskaan on tällöisen haasteen eteen joutunut. Alkuvaiheessa siinä kohdattiin merkittäviä käynnistymiskustannuksia, ja budjetti valitettavasti ylittyi ensimmäisinä kahtena vuotena aika paljonkin, mutta kovalla työllä siellä on saatu asioita järjestykseen, ja muun muassa edustaja Lindénin rooli on ollut aika merkittävä ryhmänsä kanssa — kiitos hänelle siitä. Tänäkin vuonna meidän taloudellinen tilanne näyttää positiiviselta. Tämä on vain yksi osoitus siitä, että alueilla on kykyä ja tahtoa aina kantaa vastuuta, kunhan siihen annetaan mahdollisuus.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella on erittäin myönteistä, että olemme aluehallituksessa löytäneet ratkaisun yli puoluerajojen lähipalvelujen turvaamiseksi koko alueellamme, myös pienissä kunnissa. Jokaisessa kunnassa on vähintään yksi palvelupiste. Kuitenkin täytyy samalla huomioda, että tietysti vanhoja palvelupisteitä on myös jouduttu karsimaan.

Keskustan esittämä muutos on välttämätön, jotta hyvinvointialueet pystyvät toimimaan koko Suomessa. Hallituksen nyt esittämä malli alijäämien kattamisajan pidentämisestä on oikean suuntainen, mutta se on riittämätön ja kohtelee alueita eriarvoisesti Suomessa. On muistettava, että hyvinvointialueiden alijäämät ovat syntyneet pääosin niistä itsestään riippumattomista syistä: uudistuksen käynnistämävaiheen haasteista, rahoitusjärjestelmän valuvioista ja poikkeuksellisista kriiseistä, jotka tekivät alkurahoituksesta alimitoitettun. Hallitus on kuitenkin keskittynyt lähinnä kiristämään alueiden taloudellista ruuvia ja leikkaamaan rahoitusta.

Esityksen suurin valuvika on sen harkinnanvaraisuus. Alijäämien kattamisajan pidentäminen ei olisi automaatio, vaan vaatisi hakemuksen, jonka valtiovarainministeriö voisi joko hyväksyä tai hylätä. Me keskustassa emme hyväksy tällaista hallinnollista hakemushump-paa, joka siirtää päätösvallan ministeriölle, jolla ei ole sotepalvelujen asiantuntemusta. Siksi kannatan keskustan vastalauseen 2 mukaista pykälämuutosta. Me ehdotamme, että alijäämien kattamisaikaa pidennetään kaikille sitä hakeville hyvinvointialueille vuoden 2030 loppuun saakka. Tämä antaisi alueille niiden kipeästi tarvitseman työrauhan uudistaa palveluja ja tasapainottaa taloutta ilman paniikinomaista lähipalvelujen karsimista.

Arvoisa puhemies! Valtio ei voi vaatia alueita kantamaan vastuuta rahoituksen riittämättömyydestä samalla kun se itse vaikeuttaa niiden toimintaa uusilla leikkauksilla. Keskusta luottaa hyvinvointialueiden päättäjiin. Nyt on aika antaa alueille mahdollisuus selviytyä ja varmistaa yhdenvertaiset palvelut koko maassa.

Sitten oma näkemykseni ehkä tulevaisuuden hyvinvointialueiden talouden mallista: voisi olla, että hyvinvointialueille mahdollistaisiin jonkinlaisen verotusoikeuden, ja sillä voitaisiin kehittää hyvinvointialueiden omia erityisvahvuuksia. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen on poissa. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

20.05 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Puhun ensin yhden minuutin tähän liittyvästä muusta asiasta, ja se on kuntatalouden musta perjantai, joka oli 17. päivä marraskuuta vuonna 2023. Miksi puhun siitä? Sen takia, että silloin ilmeni vuoden 22 verotulojen lopullinen kertymä ja valtiovarainministeriö antoi jo virka-ajan päätyttyä silloin perjantaina tiedotteen siitä ja se aiheutti šokin tuolla kuntakentässä, koska se olisi merkinnyt yli 500 miljoonan euron lisäleikkauksia vuoden 24 ja 25 kuntien valtionosuuksiin. Istuva hallitus, siis nykyinen Orpon—Purran hallitus, reagoi siihen viikonlopun aikana. Maanantaina ilmoitettiin, että tähän tulee muutos ja vuonna 24 ei näitä lisäleikkauksia tehdä, ja sitten niitä leikkauksia hyvitettiin 100 miljoonaa vuonna 25 ja 200 miljoonalla vuonna 26.

Mainitsin tämän sen takia, että tämä kertoo siitä, että jos halutaan reagoida johonkin aluehallinnon tai kuntatalouden taloudelliseen ongelmaan, niin se on mahdollista. Aivan samana ajankohtana, loppusyksyllä 23, kuten täällä edustajakollega Lyly totesi puheenvuorossa, oli nähtävissä, mitä tapahtuu hyvinvointialueiden ensimmäisenä toimintavuonna, ja se johtui soteuudistuksen ulkoisista olosuhteista, pääasiassa neljästä asiasta: Kunnilta ei siirtynyt sitä määrää rahoitusta hyvinvointialueille, joka olisi vastannut vuoden 22 todellisia sosiaali- ja terveydenhuollon kuluja kuntien aikana. Inflaatio vuonna 23 oli korkein 40 vuoteen. Sitä ei oltu huomioitu siinä ennakkoindeksissä. Palkankorotukset, toki se sisältyy siihen inflaatioon, olivat merkittävät vuoden 22 työtaistelujen jälkeen. Ja ostopalvelut uudessa tilanteessa, jossa tapahtui tämä liikkeenluovutus, menivät uusiksi, ja hintojen nousut olivat kymmenen ja 20 prosentin välillä.

Tämä johti siihen ennätyksellisen suureen alijäämään silloin vuonna 23, ja kun se toistui vielä hieman lievempänä vuonna 24, oltiin tilanteessa, jossa vuoteen 26 mennessä eivät hyvinvointialueet millään pysty kattamaan alijäämiä sillä, että ne vuosina 25 ja 26 saavat korvauksen, koska tähän tarkoittaa, että kahdelta vuodelta tulee oikeat tulot mutta neljältä vuodelta on todelliset menot. Silloin olisi heti pitänyt tehdä tämä uudistus, joka nyt tässä tehdään, mutta sitä tietoisesti jätettiin tekemättä. Hyvinvointialueet olivat istuvalle hallitukselle punainen vaate, kuten täälläkin ollaan jo vähän lievästi ilmaistuna kuultu, että ne olivat se teidän uudistus, ja ne olivat tämmöisiä muuttuneessa tilanteessa opposition tyysijoja, ja ei haluttu tehdä näitä muutoksia. Kolme vuotta tässä menetettiin, ja sinä aikana alueet ovat osin tehneet kehittämistyötä mutta myös virheellisiä palveluiden karsimisratkaisuja. [Puhemies koputtaa] Mutta hyvä, kun nyt tehdään tämä muutos.

Kannatan edustaja Lylyn tekemää vastalauseen 1 mukaista ehdotusta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

20.09 **Ville Väyrynen kok:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Itse lakiehdotus on tervetullut, ja kannatan sitä.

Yksi ihan pieni: varmaan edustaja Kaarisalo vähän epähuomiossa tuossa viittasi puheeseensa, että tämä on sosiaali- ja terveysvaliokunnasta tullut, mutta tässähän hallintovaliokunta on ollut mietintövaliokuntana, ja meiltä tuli lausunto tähän.

Olen täysin samaa mieltä kaikkien huolien kanssa, mitä on esitetty hyvinvointialueitten taloudellisesta tilanteesta. Tässä on viitattu paljon Keski-Suomen hyvinvointialueeseen useammassakin puheenvuorossa. Sitä en allekirjoita, että kaikki taloudelliset ongelmat oli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

sivat yksistään alueista riippumattomista syistä tulleita. Kyllä siellä on esimerkiksi Keski-Suomen hyvinvointialue tällä hetkellä käynyt juuri arviointimenettelyn läpi, ja sieltä tuli itse asiassa erittäin hyviä toimenpide-ehdotuksia, joista osa on toteututtakin, ihan konkreettisesti esimerkiksi liittyen tähystystoimintaan, jota on tehty tähän asti kahdessa eri linjastossa, perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa, ja josta on puhuttu monta vuotta, että se kerta kaikkiaan täytyy saada sieltä yhdistettyä. Siellä on tehty eri indikaatioilla, eri tekijöillä, eri yksiköissä, kalliilla laitteilla, ja tästä on puhuttu nelisen vuotta, jo ennen hyvinvointialueuudistusta, että ne pitää saada yhdistettyä. Nyt kun tuli arviointimenettely ja ulkopuolelta sanottiin, että näin pitää tehdä, niin se tehtiin, ja se on aivan erinomainen uudistus. Eli arviointimenettely ei sinänsä ole pelkkä mörkö, jos siihen suhtaudutaan sillä lailla positiivisesti ja optimistisesti. Sieltä voi tulla oikeasti ihan hyviä asioita.

Toinen asia tästä: Hyvinvointialueitten tulevaisuus ja taloudellinen tilanne eivät ole pelkästään alijäämän kattamisaikojen pituudesta kiinni, vaan siellä on tässäkin moneen kertaan mainittu rahoitusmalli. Edustaja Honkonen peräänkuulutti jonkin näköistä nopeaa korjaamista tähän, mutta kaikki tietävät, että kun me ollaan yhteen suuntaan lähdetty, niin poliittisesti jokainen voi miettiä omassa päässään, kuinka realistista on tehdä nopeita korjauksia tiettyyn suuntaan. Mielipiteitä on niin paljon kuin hyvinvointialueita. Ne, jotka ovat väestörikkailta alueilta, ovat sitä mieltä, että pitää painottaa väestöpohjaa, ja ne, jotka ovat vähän harvempaan asutuilta alueilta, painottavat tarvepohjaa. Sitten seuraavaksi me ruvetaan miettimään tietojärjestelmiä: meillä on tässä maassa useita eri tietojärjestelmiä, ja me tiedetään itse asiassa, että tällä hetkellä osittain alueiden tarve tulee siitä, minkälainen tietojärjestelmä heillä on, ja tämä diagnoosipohjainen järjestelmä on täysin arvaamaton ja ennustamaton tässä hetkessä. Eli talouspuolella, jos me mietitään, paljon on tekemistä myös tässä rahoitusmallissa, ja sitä pitää tehdä valitettavasti yksi pieni askel kerrallaan.

Mutta kaikista tärkein asia liittyy siihen, mistä täällä keskusteltiin tänään aikaisemmin, tässä palveluvalikoima-asiaan liittyvässä kokonaisuudessa. Se, missä me todella saadaan pelastettua jatkossa hyvinvointialueet, on se, mitä me niillä rahoilla tehdään, ei nyt niinkään se, onko se pikkuisen enemmän vai vähemmän. Jos me ei yhtään ajatella, mitä me niillä rahoilla tehdään, niin se on ihan sama, mikä rahamäärä me sinne syödään, emmekä me tule koskaan pärjäämään. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

20.12 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Edustaja Lindén piti tässä hyvän puheenvuoron, jossa kertasi, miten tämä koko prosessi on mennyt. Tosiaan siis syksystä 2023 lähtien myös vasemmistoliitto on vaatinut monien asiantuntijoidenkin tavoin, että lisääntymään hyvinvointialueille olisi annettu näitten alijäämien kattamiseen. Oikeistohallitus suhtautui näihin ehdotuksiin todella ylimielisesti hyvin pitkään ja torjui kaikki nämä ehdotukset kerta toisensa jälkeen, ja nyt tämä esitys on itse asiassa täällä salissa monta vuotta myöhässä, ja se on myös sisällöltään puutteellinen. Edelleen monet alueet jäävät talouden ja toimintansa suunnittelussa tyhjän päälle, kun ei tiedetä, saavatko ne lisääntymään vai eivät, ja sitten toisaalta meillä on sellaisia alueita kuten Helsinki, josta itse olen kotoisin, joka on hoitanut kaikki niin kuin valtio on edellyttänyt, ja silti rangaistaan 90 miljoonan lisäleikkauksella, vaikka Helsingissä hoidetaan muuta Suomea keskimäärin halvemmalla sotepalveluilla, eli tämä hallituksen toiminta ei myöskään ole millään tavalla motivoivaa tällä hetkellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

Tosiaan vielä noin vuosi sitten ministeri Purra tyrmäsi alijäämän kattamisvelvoitteen pidentämisen ja totesi, että antaisimme tällä väärän signaalin alueille, ja myös ministeri Juuso totesi aikaisemmin, että ei olla pidentämässä, että kerta kaikkiaan lisäaikaa ei anneta. Kokoomus ja perussuomalaiset ovat yhdessä myös halunneet ajaa alueet holtittomaan leikkauskierteeseen ja irtisanomisiin. Tässä on hyvä muistaa se, että kun tämä esitys nyt tuodaan näin järkyttävän myöhässä tänne saliin, niin sitä tuhoa siellä alueilla on jo tapahtunut, muun muassa näitä merkittäviä irtisanomisia.

Tässä kohtaa haluaisin vielä nostaa esille sen, että tosiaan näistä hyvinvointialueisiin kohdistuvista rahoitusleikkauksista yhdistettynä nyt sitten näihin asiakasmaksujen korotuksiin, jotka ovat aivan järkyttäviä, muun muassa Lääkäriliitto on todennut, että hoitoa saa jatkossa vähemmän ja se tulee maksamaan enemmän, ja Lääkäriliitto varsin pontevasti on asettunut vastustamaan muun muassa näitä massiivisia asiakasmaksujen korotuksia.

Hyvä, että tämä esitys nyt vihdoinkin täällä on, mutta se on kyllä auttamattomasti liian myöhässä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

20.15 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Sen sijaan, että hyvinvointialueille olisi annettu työrauha, Orpon—Purran hallitus antoi ensin itselleen työrauhan ja jätti hyvinvointialueet yksin mahdollottoman tehtävän eteen. Kolmen vuoden ajan alueilla on leikattu palveluita, suljettu toimipisteitä ja irtisanottu hoitajia, koska hallitus vaati nopeita säästöjä mutta ei antanut riittävästi aikaa talouden tasapainottamiseen. Jos hallitus olisi valmistellut tämän lain jo pari vuotta sitten ja suhtautunut hyvinvointialueisiin rakentavasti, alueille olisi ollut mahdollisuus kehittää palveluita hallitusti eikä paniikkisäästöjen kautta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hiljattain tehty selvitys kertoo karua kieltä. Hoitoonpääsy vaihtelee alueittain liikaa, erikoissairaanhoidossa rikotaan hoitotakuuta, ja lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa on vakavia puutteita. Samalla alueiden taloudellinen eriytyminen kasvaa. Tämä on uhka palveluiden yhdenvertaisuudelle koko Suomessa. Siksi pidämme hallituksen esitystä puutteellisenä. On hyvä, että alijäämän kattamisaikaa pidennetään, mutta lisäaikaa ei anneta kaikille alueille, vaikka tarve on monin paikoin ilmeinen. Meidän mielestämme jokaisella hyvinvointialueella tulee olla mahdollisuus hakea lisäaikaa vuoden 2030 loppuun asti.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kävi selväksi, että alueiden talousongelmat eivät johdu vain niiden omista päätöksistä. Hyvinvointialueet lähtivät liikkeelle hyvin erilaisista tilanteista. Toisilla oli valmiiksi suuremmat kustannukset, toisilla enemmän palveluvelkaa. Lisäksi palkkaharmonisointijärjestelmien yhdistäminen ja rahoitusmallin epätarkkuudet ovat rasittaneet monien alueiden taloutta. Myös Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT muistutti, että suuri alijäämä voi kertoa paitsi vaikeasta taloustilanteesta myös siitä, ettei alue ole saanut tarpeisiinsa nähden riittävää rahoitusta. Silti hallitus jatkaa leikkauslinjaansa. Eduskunnan käsittelyssä oleva uusi rahoituslain muutos vähentäisi hyvinvointialueiden rahoitusta sadoilla miljoonilla euroilla lähivuosina. Samalla alueilta odotetaan parempia palveluita ja nopeampaa hoitoonpääsyä. Tämä yhtälö ei yksinkertaisesti toimi.

Arvoisa puhemies! Soteuudistuksen alkuperäiset tavoitteet olivat tärkeitä ja kannatettavat: kaventaa terveyseroja, turvata yhdenvertaiset palvelut ja vahvistaa perustason hoitoa sekä ennaltaehkäisyä. Nyt nämä tavoitteet ovat vaarassa jäädä jatkuvien säästöjen ja epä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

varman rahoituksen alle. Kun alueet joutuvat jatkuvasti käymään yt-neuvotteluja ja tekemään uusia leikkauslistoja, ei pitkäjänteistä kehittämistyötä voida tehdä. Lopulta laskun maksavat ihmiset: ikäihmiset, lapsiperheet, mielenterveyspalveluja tarvitsevat nuoret ja hoitoa odottavat potilaat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

20.18 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Itse sain toimia Päijät-Hämeen hyvinvointialueen valtuuston puheenjohtajana, kun hyvinvointialueet perustettiin, ja vuodesta 23 asti olen täällä eduskunnassa ollut myös yksi oman hyvinvointialueeni äänistä. Tällä hetkellä en enää siellä toimi luottamustehtävissä, mutta seuraan kyllä. Täytyy sanoa, että kyllä pikusen kirvelevät näiden kolmen vuoden aikana täällä käytetyt puheet alijäämän kattamisvelvollisuuden osalta. Olemme lukuisia kertoja, itsekin useita kertoja, salissa puhuneet sen puolesta, että tälle alijäämien kattamiselle pitäisi saada pidempi aika, jotta, niin kuin täällä edustajakollegat tuossa aikaisemminkin totesivat, välttyttäisiin epätarkoituksenmukaisilta säästöiltä, pystyttäisiin kehittämään kansalaisten, suomalaisten sosiaali- ja terveyspalveluita hyvinvointialueilla pitkäjänteisesti ja näkemään myös näiden alijäämien kattamisen yli. Siihen on varattu eri alueilla erilaisia toimia, ja nyt onneksi hallitus kolmen vuoden miettimisen jälkeen on päätenyt samaan, että ei ole mitään järkeä tehdä tällaista yksi koko sopii kaikille-, one size fits all -mallia, jossa olisi jäykkä raja alijäämien kattamiselle, vaan nähdään, että hyvinvointialueet osaavat näitä asioita itse tehdä, heillä on kyky ja halu kehittää omaa toimintaa, mutta ennen kaikkea nähdään näitä palveluiden järjestämisiä pitkäkestoisina prosesseina.

Toivon, että myös semmoinen kunnioitus hyvinvointialueiden toimintaa kohtaan välittyisi myös siellä hallituspuolueiden kansanedustajien puheissa. Tänäkin tämmöistä puollittain hieman vähättelevää puheenvuoroa hyvinvointialueista on kuultu ja ennen kaikkea siitä, että nämä olisivat vain tämmöisiä ideologisia harjoituksia, sen sijaan, että ymmärrettäisiin, että tässä on kyse kuitenkin ihmisten terveyspalveluista ja sosiaalipalveluista, palveluista, jotka kuuluvat Suomessa kaikille kansalaisille. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

20.20 Aki Lindén sd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Pahoittelen sitä, että edellinen paikalta käytetty puheenvuoro meni 20 sekuntia yli. Tämä jäänee pikkuisen alle sitten vastaavasti. — Halusin tässä vielä käyttää puheenvuoron ja luetella lyhyesti neljä kohtaa, jotka olisivat sellaisia, jolla tavalla pitäisi korjata tätä rahoituslakia. Nämä eivät ole meillä eduskuntaryhmässä tai puolueessa olleet vielä suuren keskustelun kohteena, mutta kun niistä olen muiden kanssa puhunut, niin enpä ole huomannut, että olisin yksin tätä mieltä, vaan kyllä nämä aika yleisesti jaettuina ovat, mutta eivät siis aivan virallisia kantoja.

Ensimmäinen on tietysti asia, joka nyt tässä on jo meneillään, eli tämä alijäämän kattamisajan pidentäminen, joten siitä ei sen enempää.

Toinen liittyy tähän jälkikäteistarkistuksen jakoperiaatteeseen: Eli se jälkikäteistarkistushan jaetaan ei suinkaan niin, että kukin hyvinvointialue saa sen oman kaksi vuotta aiemmin kertyneen alijäämänsä verran sitä jälkikäteistarkistusta, vaan se jaetaan hyvinvointialueiden budjettien suhteissa, mikä tarkoittaa käytännössä, että Helsinki saa noin 11 prosenttia aina siitä valtakunnallisesta potista, Pirkanmaa saa noin yhdeksän prosenttia, Var-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2026 vp

sinais-Suomi kahdeksan prosenttia ja Keski-Suomi neljä prosenttia, eli näiden budjettien suhteissa. Tämähän merkitsee sitä, että joku saa enemmän rahoitusta kuin mitä se oma alijäämä kaksi vuotta aiemmin oli ja joku saa jopa selvästi vähemmän sitä jälkikäteistarkistusta. Tämä ratkaisuhan tehtiin tietoisesti, jotta tässä olisi tämmöinen kannustuselementti, mutta kun se vuoden 23 inflaatio ja sen aiheuttama alijäämä osoittautui niin suureksi kuin se sitten oli, niin tämä on nyt lähtenyt voimakkaasti eriyttämään hyvinvointialueiden taloutta. Tätä kannustavuutta pitäisi mielestäni loiventaa, jos nyt ilmaisen tällä tavalla tämän asian.

Kolmas asia on sitten se, että meillä on todellakin neljä hyvinvointialuetta hyvin vaikeassa asemassa. Kolme niistä on arviointimenettelyssä, ja sillä neljännellä ovat aika lähellä ne tunnusluvut sitä, mutta se ei ole kuitenkaan virallisesti arviointimenettelyssä. Kyllä nämä eivät tule nyt selviämään ihan sillä, että annetaan tätä pidennysaikaa vaikka vuoteen 30. En ole esittämässä tätä, että heille annettaisiin nyt valtion budjetista joku sinänsä ylimääräinen rahoitus, mutta uskon, että valtiovarainministeriölläkin olisi käytössä keinoja. Yksi keino voisi olla, että ne voisivat esimerkiksi myydä valtiolle peruspääomaansa tietyn määrän ja maksaa sen takaisin seuraavien kymmenen vuoden kuluessa. Sehän olisi vähän sama asia kuin pitkäaikaislaina.

Ja neljäntenä, viimeisenä asiana on sitten tämä diagnoosikysymys, mutta siihen en nyt syvemmin tässä aikataulun puitteissa mene, mutta siihen pitää tehdä korjauksia. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.